

Додаток

до листа Міністерства освіти і науки України «Про організацію роботи закладів освіти в умовах відключень електроенергії та припинення тепло і водопостачання»

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо організації роботи закладів освіти в умовах можливих відключень електроенергії та припинення тепло і водопостачання

I. Дошкільна освіта

1.1. Основним пріоритетом під час будь-якої аварійної, надзвичайної або іншої небезпечної ситуації є збереження життя і здоров'я дітей та працівників ЗДО.

Рішення щодо продовження, зміни, скорочення або припинення перебування дітей у ЗДО приймає керівник закладу з урахуванням фактичних умов, вимог безпеки, законодавства, рішень військових адміністрацій та інших уповноважених органів.

У разі виникнення безпосередньої загрози життю або здоров'ю дітей працівники ЗДО невідкладно вживають заходів для їхнього переміщення у безпечне місце відповідно до планів реагування, інструкцій з цивільного захисту та пожежної безпеки.

Під час прийняття рішення керівник враховує характер та тривалість аварійної ситуації, можливість безпечно продовжувати перебування дітей у приміщеннях ЗДО, наявність електропостачання або резервного джерела живлення, можливість забезпечення освітлення, наявність питної води, можливість забезпечення санітарно-гігієнічних умов, температурний режим, можливість безпечного приготування, зберігання та видачі їжі, справність систем вентиляції та інших систем життєзабезпечення, можливість забезпечення належного нагляду за дітьми, доступність та готовність укриття, можливість надання першої допомоги, тривалість прогнозованого порушення роботи, рішення засновника, органу управління освітою, військової адміністрації та інших уповноважених органів, інші обставини, що можуть впливати на безпеку дітей.

Примірний алгоритм дій працівника ЗДО у разі можливих відключень електроенергії та припинення тепло і водопостачання:

Крок 1. Виявлення проблеми

Працівник, який виявив відключення електроенергії, припинення водопостачання, припинення або істотне зниження температури в приміщеннях, несправність обладнання, аварію, пожежу, задимлення, витік

газу чи іншу небезпечну ситуацію, іншу обставину, що може загрожувати дітям, негайно повідомляє керівника ЗДО або особу, яка його заміщує.

Крок 2. Негайна оцінка безпеки

Керівник або визначена ним відповідальна особа оцінює безпеку приміщень, освітлення, температуру, наявність питної води, санітарні умови, доступ до укриття, можливість надання першої допомоги.

Крок 3. Визначення режиму роботи

За результатами оцінювання керівник визначає один із режимів роботи:

- 1) повний день перебування - якщо всі необхідні умови безпеки та життєзабезпечення забезпечені;
- 2) режим із обмеженнями/скороченим перебуванням дітей - якщо освітній процес може бути продовжений, але частина умов тимчасово обмежена;
- 3) дострокове завершення перебування дітей у ЗДО - якщо безпечно забезпечити повний день неможливо;
- 4) тимчасове припинення прийому дітей - якщо умови не дають змоги безпечно приймати дітей;
- 5) тимчасове переміщення дітей до іншого безпечного приміщення в межах ЗДО - якщо це передбачено планом дій закладу та дозволяє забезпечити безпеку;
- 6) укриття/евакуація - у разі безпосередньої загрози життю та здоров'ю.

Крок 4. Інформування

Про прийняте рішення працівники інформують батьків/інших законних представників дітей через визначені закладом канали зв'язку.

Інформація має містити: що сталося, який режим роботи встановлено, чи потрібно забрати дитину, час, до якого дитина має бути забрана, де перебувають діти, особливі правила у разі надзвичайної ситуації.

Крок 5. Контроль за дітьми

До моменту передачі дитини батькам/законному представнику дитина залишається під наглядом працівників ЗДО.

Дитина не може залишатися без нагляду або самостійно залишати територію/приміщення ЗДО.

Крок 6. Документування

Рішення щодо зміни режиму роботи ЗДО, дострокового завершення перебування дітей, тимчасового припинення прийому дітей або інших організаційних заходів оформлюються відповідно до встановленого в ЗДО порядку.

1.2. Дії у разі відключення електроенергії

Працівник повідомляє керівника.

Керівник встановлює причину відключення, якщо вона відома, орієнтовну тривалість, вплив відключення на системи життєзабезпечення ЗДО.

Якщо електропостачання відсутнє нетривалий час, але є достатнє природне або резервне освітлення, питна вода, працюють санітарні

приміщення, забезпечується безпечна температура, можливий належний нагляд за дітьми, харчування, відсутні інші загрози, перебування дітей у ЗДО може продовжуватися.

Якщо використовується генератор, акумуляторна система або інше резервне джерело живлення, воно має експлуатуватися відповідно до вимог безпеки.

Якщо відключення електроенергії призводить до неможливості забезпечити освітлення, опалення, водопостачання, вентиляцію, роботу харчоблоку, зберігання продуктів, санітарні умови, керівник повторно оцінює можливість перебування дітей.

Якщо безпечні умови не можуть бути забезпечені, встановлюється скорочений режим роботи або організовується дострокове завершення перебування дітей у ЗДО.

1.3. Дії у разі припинення водопостачання

Працівник повідомляє керівника.

Керівник оцінює наявні запаси питної води та можливість забезпечення питного режиму дітей, миття рук, роботи санітарних приміщень, приготування їжі, миття кухонного та іншого інвентарю, прибирання приміщень.

За наявності достатніх запасів води та можливості забезпечити санітарні вимоги перебування дітей може продовжуватися.

Якщо відсутність води унеможливує дотримання санітарно-гігієнічних вимог або безпечне харчування дітей, керівник приймає рішення про зміну режиму роботи ЗДО.

Не допускається організація харчування дітей за умов, коли неможливо гарантувати безпечність їжі та дотримання необхідних санітарних вимог.

1.4. Дії у разі припинення або порушення тепlopостачання

Працівник повідомляє керівника.

Керівник організовує контроль температури в приміщеннях, де перебувають діти.

За можливості дітей переводять до приміщень, у яких можна забезпечити належні умови перебування.

Обмежується перебування дітей у приміщеннях, у яких температура або інші умови не відповідають вимогам безпеки.

Якщо безпечний температурний режим неможливо забезпечити протягом прогнозованого періоду, керівник приймає рішення про скорочення тривалості перебування дітей або дострокове завершення їхнього перебування.

1.5. Організація харчування дітей під час аварійної ситуації

Під час будь-якої аварійної ситуації керівник оцінює можливість безпечного харчування дітей.

Перевіряється наявність питної води, можливість приготування їжі, можливість миття рук та інвентарю, робота харчоблоку, температурний режим

зберігання продуктів, справність холодильного обладнання, терміни придатності продуктів, можливість безпечної видачі готових страв, санітарний стан харчоблоку.

Продукти або готові страви, щодо яких неможливо гарантувати безпечність, **не використовуються для харчування дітей.**

У разі тривалого відключення електроенергії особлива увага приділяється продуктам, що потребують температурного режиму зберігання.

Якщо приготування звичайного меню тимчасово неможливе, харчування організовується в інший передбачений законодавством спосіб, якщо це дозволяють наявні умови та вимоги безпеки.

Якщо безпечне харчування дітей неможливо забезпечити, керівник приймає рішення про скорочення перебування дітей або дострокове його завершення.

Економічна доцільність, необхідність використання наявних продуктів або бажання не переривати освітній процес не можуть бути підставою для використання небезпечних продуктів чи організації харчування з порушенням вимог безпеки.

1.6. Варіанти організації перебування дітей

Залежно від ситуації можуть застосовуватися такі варіанти:

Варіант 1. Продовження роботи ЗДО

Діти залишаються у ЗДО у звичайному режимі, якщо забезпечені безпечні умови, нагляд, вода, санітарні умови, харчування, температура, освітлення та інші необхідні умови.

Варіант 2. Скорочене перебування

Якщо окремі умови тимчасово обмежені, але перебування дітей залишається безпечним, керівник може встановити скорочений режим перебування дітей.

Батьки завчасно інформуються про необхідність забрати дитину до визначеного часу.

Варіант 3. Дострокове завершення перебування

Якщо безпечно забезпечити подальше перебування дітей неможливо, батькам повідомляється про необхідність забрати дитину.

До моменту передачі дитина залишається під наглядом працівників ЗДО.

Варіант 4. Тимчасове переміщення в межах ЗДО

Якщо проблема стосується окремого приміщення, діти можуть бути переміщені до іншого безпечного приміщення ЗДО, якщо воно відповідає необхідним вимогам.

Варіант 5. Тимчасове припинення прийому дітей

Якщо ЗДО не може забезпечити безпечні умови для прийому дітей, керівник може прийняти рішення про тимчасове припинення прийому до відновлення необхідних умов.

У такому разі батьки/законні представники самостійно забезпечують перебування дитини у безпечному місці.

За можливості засновник або орган управління освітою може організувати резервне місце перебування дітей в іншому ЗДО чи визначеному безпечному місці.

Варіант 6. Евакуація

У разі виникнення безпосередньої загрози життю та здоров'ю дітей здійснюється евакуація відповідно до плану реагування ЗДО та вимог цивільного захисту.

1.7. Якщо батьки не можуть одразу забрати дитину

Якщо батьки отримали повідомлення про дострокове завершення перебування дітей, але не можуть прибути негайно, дитина **не залишає ЗДО самостійно**.

До прибуття батьків або іншого законного представника дитина перебуває під наглядом працівників ЗДО.

У разі тривалого очікування керівник оцінює можливість подальшого безпечного перебування дитини та, за потреби, взаємодіє із засновником, органом управління освітою та відповідними службами.

Передача дитини здійснюється лише особі, яка має право її забрати відповідно до встановленого в закладі порядку.

1.8. Дії у разі сигналу «Повітряна тривога»

Після отримання сигналу «Повітряна тривога» працівники діють відповідно до плану реагування ЗДО.

Діти та працівники переміщуються до укриття відповідно до визначеного маршруту.

Відповідальні працівники забезпечують організоване переміщення дітей, здійснюють перекличку, контролюють наявність кожної дитини, враховують потреби дітей, не залишають дітей без нагляду, забезпечують перебування дітей в укритті до завершення небезпеки.

Після отримання інформації про відбій тривоги працівники виходять з укриття відповідно до встановленого порядку та після оцінювання безпечності подальшого перебування у приміщеннях.

1.9. Якщо повітряна тривога застала батьків/законних представників дорогою до ЗДО

Якщо сигнал «Повітряна тривога» застав батьків/законних представників дитини дорогою до ЗДО, вони насамперед забезпечують власну безпеку та безпеку дитини і прямують до найближчого доступного укриття.

Якщо найближчим та доступним укриттям є укриття ЗДО, батьки/законні представники самостійно переміщуються разом із дитиною до укриття ЗДО та передають дитину працівнику ЗДО, відповідальному за її приймання.

Працівники ЗДО не залишають укриття для зустрічі батьків/законних представників та не наражають на небезпеку інших дітей.

Після прийняття дитини працівник ЗДО забезпечує її перебування в укритті разом з іншими вихованцями до завершення повітряної тривоги.

Якщо укриття ЗДО заповнене, доступ до нього обмежений або приймання дитини під час повітряної тривоги неможливе, батьки/законні представники забезпечують перебування дитини у найближчому доступному укритті.

Батьки/законні представники не повинні залишати укриття або прямувати до ЗДО під час повітряної тривоги, якщо це створює загрозу їхньому життю чи здоров'ю або життю та здоров'ю дитини.

1.10. Якщо небезпечна подія або надзвичайна ситуація виникла під час прийому дітей

Працівники припиняють прийом дітей, якщо подальше приймання створює загрозу їхній безпеці.

Діти, які вже перебувають у ЗДО, залишаються під наглядом працівників.

Батькам повідомляється про ситуацію та подальший порядок дій.

Якщо дитина ще не передана працівнику ЗДО, батьки забезпечують її перебування у безпечному місці.

Якщо виникла безпосередня загроза, пріоритетом є укриття, евакуація або інший захід, визначений планом реагування.

1.11. Інформування батьків

У разі зміни режиму роботи ЗДО батьки/законні представники інформуються через визначені закладом канали телефонний зв'язок, батьківські чати, електронну пошту, офіційний вебсайт, інші доступні засоби комунікації.

Інформація має бути чіткою, своєчасною та містити конкретні інструкції щодо подальших дій батьків.

1.12. Умови для скорочення або припинення перебування дітей

Перебування дітей у ЗДО скорочується або припиняється, якщо неможливо забезпечити хоча б одну з критично необхідних умов безпечності приміщень, належний нагляд за дітьми, безпечний доступ до укриття, питну воду, санітарно-гігієнічні умови, безпечне харчування, допустимий температурний режим, достатнє освітлення, функціонування критично необхідних систем життєзабезпечення, пожежну та цивільну безпеку, можливість надання першої допомоги, належне реагування на надзвичайну ситуацію.

1.13. Особливості дій батьків/законних представників

У разі повідомлення про скорочення або припинення перебування дітей батьки/законні представники забезпечують безпечне прибуття до ЗДО, забирають дитину у визначений закладом час, повідомляють ЗДО, якщо не можуть прибути своєчасно, у разі тимчасового припинення прийому дітей самостійно забезпечують безпечне місце перебування дитини до відновлення роботи ЗДО або визначення засновником іншого механізму організації догляду/перебування, у разі виникнення повітряної тривоги під час

прямування до ЗДО насамперед забезпечують безпеку дитини та використовують найближче доступне укриття.

II. Загальна середня освіта

2.1. Формати навчання та алгоритми дій під час тривалих тривог

Відповідно до статті 23 Закону України «Про освіту» держава гарантує закладам освіти, зокрема, академічну та організаційну автономію. Таким чином, заклади загальної середньої освіти можуть самостійно визначати структуру і тривалість навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, а також форми організації освітнього процесу.

Для забезпечення безперервності навчання в умовах частих та тривалих повітряних тривог рекомендуємо:

- а) перевірити та у разі відсутності забезпечити доступ учнів до LMS-систем (Мрія, Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams тощо);
- б) підготувати роздруковані матеріали (плани, таблиці, завдання тощо) на випадок тривалого відключення електроенергії та/або доступу до мережі Інтернет;
- в) передбачити використання асинхронного формату навчання;
- г) розглянути можливість переходу на шестиденний навчальний тиждень замість п'ятиденного;
- д) розглянути можливість забезпечення освітнього процесу у дві зміни з урахуванням збільшення світлового дня.

Крім того, під час тривалих повітряних тривог освітній процес може продовжуватися безпосередньо в укриттях за умови їх належного облаштування. Приміщення укриттів рекомендується завчасно укомплектувати обладнанням, устаткуванням та технічними засобами для повноцінного навчання. Для ефективної організації освітнього процесу в таких умовах закладам освіти пропонується запроваджувати гнучке моделювання, яке може включати:

- а) **скорочення тривалості занять:** залежно від місткості укриттів академічна година може бути скорочена до 30 або 40 хвилин.
- б) **пріоритетне та ротаційне навчання в укритті:** організація очного навчання на базі укриття з пріоритетним залученням учнів початкової школи (1–4 класи). За наявності вільних площ здійснюється ротаційне залучення інших паралелей, з перевагою для 5, 9 та 10 класів.
- в) **навчання в укритті у дві зміни:** для вивільнення простору під інші паралелі можливе тимчасове переведення учнів початкових класів до сусідніх закладів (на відстані евакуації не більше 500 метрів), які мають достатні за місткістю укриття, або ж використання закладів освіти без початкової ланки (без груп продовженого дня).
- г) **облаштування коворкінгів в укритті:** створення безпечного простору («центрів цифрової освіти») для учнів, які перебувають на дистанційному навчанні. Це дозволить їм під час тривалих обстрілів

підключатися до онлайн-уроків із безпечного місця під наглядом педагога чи психолога.

д) **організація комбінованого перебування:** здобувачі освіти навчаються дистанційно у своїх класах на базі школи, а з оголошенням повітряної тривоги організовано переходять до укриття, де продовжують роботу.

2.2. Забезпечення життєдіяльності: водопостачання та тепловий режим

Функціонування закладу освіти неможливе без дотримання базових санітарних норм. Зауважуємо, що заклади освіти мають бути забезпечені запасом технічної та питної води на випадок настання надзвичайної ситуації для безпечного перебування учнів не менше 48 годин. Розрахунок об'ємів води має здійснюватися відповідно до кількості здобувачів освіти та персоналу.

У разі відсутності централізованого теплопостачання керівникам та засновникам закладів освіти необхідно завчасно подбати про альтернативні джерела обігріву. За наявності власної шкільної котельні рекомендовано забезпечити її безперебійну роботу шляхом встановлення генераторів відповідної потужності або інших альтернативних джерел живлення.

Для своєчасного реагування керівника (засновника) закладу освіти на можливі відключення електроенергії, та пов'язані з ними перебої з тепло-, водопостачанням рекомендуємо запровадити п'ять рівнів реагування, залежно від часу можливого знеструмлення:

Рівень реагування	Тривалість знеструмлення (год)	Базовий режим організації діяльності
Зелений	до 2	Продовження роботи з локальними обмеженнями
Жовтий	2 - 6	Скорочений режим, живлення тільки критичних систем
Помаранчевий	6 - 24	Обмежена очна робота Робота лише енергостійких закладів
Червоний	24 - 72	Запровадження освітніх хабів, змішаного та асинхронного навчання
Критичний	понад 72	Введення в дію Територіального плану безперервності освіти та переміщення учасників освітнього процесу

У разі відключення електропостачання в межах зеленого рівня:

1. Освітній процес не зупиняється. Навчальні заняття завершуються відповідно до встановленого розкладу.
2. Обмежується проведення занять та інша діяльність, що потребує: роботи спеціального електрообладнання та електроприладів; додаткового освітлення небезпечних зон роботи в майстернях; проведення дослідів, практичних робіт з використанням хімічних елементів, приладів тощо, які потребують додаткової примусової вентиляції, освітлення чи використання іншого електрообладнання.
3. Використовуються форми роботи, які не потребують використання електроенергії (усні форми роботи, написання письмових робіт тощо).
4. Керівник закладу освіти забезпечує готовність укриття до роботи в умовах надзвичайного стану.
5. Керівник закладу, педагогічні працівники забезпечують постійний нагляд та присутність педагогів у класах початкової школи.

У разі відключення електропостачання в межах жовтого рівня:

1. Рішенням керівника закладу запроваджуються скорочені уроки, перерви.
2. Проведення гуртків, запланованих масових заходів, занять з предметів варіативної складової скасовується рішенням керівника.
3. Харчування здійснюється за резервним меню, або використання попередньо сформованих сухих пайків (наборів продуктів тривалого зберігання, що відповідають санітарним нормам).
4. Здобувачі початкової освіти у разі неможливості забезпечення повноцінної роботи закладу передаються батькам. Для дітей, чиї батьки не можуть забрати дитину зі школи вчасно, створюються тимчасові умови перебування в закладі освіти, укритті тощо під наглядом педагогічного працівника у порядку, затвердженому керівником закладу.
5. Для здобувачів освіти 5-11 класів організовується асинхронний (за можливості синхронний) режим навчання.
6. Керівник (засновник) закладу освіти забезпечує своєчасне інформування батьків та педагогічних працівників про режим роботи закладу та фактичний час завершення навчальних занять.

У разі відключення електропостачання в межах помаранчевого рівня:

1. Очний формат навчання організовується лише в енергонезалежних закладах освіти. Інші заклади освіти запроваджують синхронний (за можливості) / асинхронний формат, проведення коротких консультацій (за наявності технічних та безпекових можливостей).
2. Проведення контрольних оцінювань переноситься до стабілізації ситуації з електропостачанням / відновлення роботи закладу освіти в штатному режимі.

3. На базі опорних енергостійких закладів освіти відкриваються освітні хаби.

4. За можливості запроваджується двозмінне навчання із скороченою тривалістю навчальних занять / перерв.

5. Керівник / засновник закладу освіти забезпечує своєчасне інформування учасників освітнього процесу про формат організації освітнього процесу на наступний навчальний день.

У разі відключення електропостачання в межах червоного рівня:

1. Засновник, орган місцевого самоврядування запроваджує роботу освітніх хабів.

2. Пріоритет для організації освітнього процесу надається учням початкової школи, 5, 9, 11 класів. Для інших здобувачів освіти запроваджуються змінні графіки навчання, асинхронний режим, проведення коротких консультацій.

3. Засновник закладу освіти забезпечує організований підвіз дітей та педагогічних працівників до енергостійких закладів освіти.

4. Заклад освіти веде облік дітей, які втратили доступ до навчання та вживає заходи для відновлення безперервного здобуття ними освіти.

У разі відключення електропостачання в межах критичного рівня:

1. Засновник затверджує тимчасову мережу освітніх хабів.

2. Органом місцевого самоврядування вживаються заходи для: закріплення дітей за освітніми хабами, закладами освіти, які продовжують функціонування.

3. Керівник закладу освіти забезпечує проведення консультацій для здобувачів освіти.

4. Заклади освіти, які втратили можливість для подальшого функціонування в умовах відключення електроенергії відновлюють свою роботу лише після повного усунення факторів, які не дозволяють створити належні умови здобуття освіти.

2.3. Організація харчування учнів

Організація якісного та безпечного харчування залишається одним із пріоритетних завдань навіть у кризових умовах. Звертаємо увагу, що заклади освіти мають бути забезпечені харчовими продуктами, у тому числі тривалого зберігання, на випадок настання надзвичайної ситуації для безпечного перебування учнів не менше 48 годин.

Відповідно до норм харчування у закладах освіти (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» від 24.03.2021 № 305, зі змінами), закладам освіти необхідно розробити адаптивні алгоритми організації харчування:

а) харчування в укриттях: під час тривалих повітряних тривог необхідно передбачити логістику безпечної доставки або видачі їжі безпосередньо у спорудах цивільного захисту.

б) сухі пайки (сухпаї): у разі неможливості приготування гарячих страв через відсутність водопостачання, електроенергії або під час перебування в укритті, допускається тимчасове використання попередньо сформованих сухих пайків (наборів продуктів тривалого зберігання, що відповідають санітарним нормам).

2.4. Комунікація, координація та психологічна підтримка

Для підтримки постійної та ефективної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу важливим є створення єдиного каналу зв'язку (месенджери, Google Classroom тощо). У разі відсутності мобільного зв'язку актуальна інформація може бути розміщена на стендах при вході до закладу освіти.

З метою налагодження ефективної комунікації з педагогами, учнівськими та батьківськими колективами рекомендуємо провести з учасниками освітнього процесу відповідні заходи з обговорення порядку дій під час кризових ситуацій та пропрацювати всі можливі варіанти. Акцентуємо увагу, що кожен заклад загальної середньої освіти має адаптувати запропонований алгоритм дій з урахуванням особливостей та безпекової ситуації.

Особливу увагу необхідно приділяти забезпеченню психологічної підтримки учасників освітнього процесу в умовах стресу та невизначеності.

III. Професійна та фахова передвища освіта

3.1. Організація роботи та першочергові дії

Пріоритетом є збереження життя і здоров'я здобувачів освіти та працівників. Керівник закладу професійної або фахової передвищої освіти визначає режим роботи з урахуванням фактичних умов, вимог законодавства, рішень засновника (уповноваженого ним органу), військової адміністрації та інших уповноважених органів. Рішення щодо навчання і проживання у гуртожитках приймаються окремо.

Завчасно визначаються відповідальні та особи, які їх замінюють, повноваження чергових за відсутності зв'язку з керівником, порядок оповіщення, технічного обслуговування та взаємодії з аварійними службами. Порядок дій включається до наявних планів реагування та відпрацьовується під час інструктажів і тренувань.

Примірний алгоритм дій

Крок 1. Повідомлення та безпечна зупинка. Працівник повідомляє керівника або особу, яка його замінює. Відповідальні працівники безпечно зупиняють небезпечні процеси, запобігають самовільному запуску обладнання та організовують облік присутніх.

Крок 2. Оцінювання безпеки. Керівник або відповідальна особа перевіряє освітлення, температуру, воду, санітарні умови, вентиляцію, укриття, зв'язок і запас ресурсів. Резервне живлення запускає персонал, який

має відповідний допуск, щойно це технічно безпечно. Вивільнення людей із ліфтів здійснюють уповноважені фахівці.

Крок 3. Вибір режиму. Керівник визначає можливість продовження занять, їх перенесення до безпечних приміщень, зміни розкладу, дистанційної або асинхронної взаємодії чи припинення очного перебування. За безпосередньої загрози організовуються захисні заходи та виклик екстрених служб.

Крок 4. Інформування та супровід. Працівників, здобувачів освіти й законних представників неповнолітніх повідомляють про режим роботи, місце перебування та подальші дії. Забезпечуються нагляд за неповнолітніми та допомога особам, які її потребують.

Крок 5. Контроль і документування. Рішення оформлюються за встановленим у закладі порядком. Стан критичних систем і залишки ресурсів перевіряються не рідше ніж кожні дві години, за погіршення умов – частіше; результати та рішення фіксуються в одному журналі.

Підстави для припинення очного перебування

Очне перебування у відповідних приміщеннях припиняється або не розпочинається незалежно від тривалості відключення, якщо неможливо забезпечити доступне придатне укриття, безпечні шляхи евакуації, необхідне освітлення, оповіщення, зв'язок з екстреними службами, питну воду, санітарні умови або допустиму температуру. За задимлення, витоку газу, пошкодження електромереж чи іншої безпосередньої загрози працівники діють негайно за аварійними інструкціями.

3.2. Режими роботи залежно від тривалості відключення

Наведені часові інтервали є орієнтирами планування, а не дозволеною тривалістю перебування без належних умов. Назви режимів стосуються тривалості відключення і не замінюють сигналів цивільного захисту. Необхідні захисні заходи, запуск резервного живлення та переміщення людей здійснюються без очікування наступного режиму.

1. Зелений режим (до 2 годин відключення)

Освітній процес: заняття продовжуються за безпечних умов; роботи, залежні від непрацюючого обладнання, освітлення або вентиляції, зупиняються.

Технічні заходи: безпечне завершення виробничих і лабораторних процесів, перевірка та введення резервного живлення критичних систем.

Дії адміністрації: оцінювання стану корпусів і гуртожитків, облік присутніх, визначення режиму роботи та інформування.

2. Жовтий режим (від 2 до 6 годин відключення)

Освітній процес: коригування розкладу, перенесення практичних робіт, використання придатних автономних приміщень або асинхронних завдань. Масові заходи переносяться чи припиняються, якщо їх безпечність не забезпечена.

Технічні заходи: пріоритетне живлення критичних систем, перевірка запасів води й пального та можливості підтримувати тепло.

Дії адміністрації: повторне оцінювання ресурсу на решту дня та ніч у гуртожитках, підтвердження поповнення запасів або організація завчасного переміщення.

3. Помаранчевий режим (від 6 до 24 годин відключення)

Освітній процес: заняття у приміщеннях із підтвердженим життєзабезпеченням або дистанційна й асинхронна взаємодія. Оцінювання переноситься чи адаптується, якщо немає рівного доступу до електроенергії та зв'язку.

Технічні заходи: підтримання критичних систем, ощадливе використання ресурсів і виконання погодженого графіка їх поповнення.

Дії адміністрації: повідомлення режиму наступного дня, уточнення графіка практичної підготовки та адресна допомога мешканцям гуртожитків.

4. Червоний режим (від 24 до 72 годин відключення)

Освітній процес: гнучкий графік навчання, асинхронні завдання та погоджене використання обладнаних баз партнерських закладів і підприємств.

Технічні заходи: регулярне постачання води, пального та інших ресурсів за завчасними домовленостями; захист систем невикористовуваних будівель.

Дії адміністрації: щоденний перегляд можливості навчання та проживання, координація допомоги із засновником і переміщення людей до втрати безпечних умов.

5. Критичний режим (понад 72 години відключення)

Освітній процес: робота за скоригованими графіками навчання, практики й оцінювання з використанням доступної безпечної інфраструктури.

Технічні заходи: оцінювання придатності будівель та, за потреби, консервація інженерних систем уповноваженими фахівцями за технічною документацією.

Дії адміністрації: забезпечення сталого постачання або альтернативного розміщення. Перебування чергового персоналу в невикористовуваних будівлях допускається лише за безпечних умов.

За повторних відключень враховуються попереднє охолодження приміщень і витрати ресурсів. Короткочасне відновлення послуг не означає автоматичного відновлення запасів та автономності.

3.3. Формати навчання, практична підготовка та заходи

Для безперервності навчання рекомендуємо використовувати світлий час доби, змінний розклад, паперові й попередньо завантажені матеріали та гнучкі строки виконання завдань. Не слід вимагати постійної онлайн-присутності за відсутності електроенергії чи зв'язку. Зміни графіка оформлюються відповідно до законодавства без необґрунтованого збільшення навантаження.

У майстернях і лабораторіях педагоги організовують припинення небезпечних робіт та вихід здобувачів із небезпечних зон. Операції з газом,

пальним, стисненим повітрям та обладнанням виконують лише уповноважені працівники. Перевіряються інструменти, матеріали, умови зберігання реагентів і лікарських засобів; доступ до зупиненого обладнання обмежується зі збереженням доступу аварійних служб.

Перенесені практичні й лабораторні роботи включаються до графіка відпрацювання або проводяться на належно оформленій партнерській базі після підтвердження безпечних умов, зокрема на клінічних і виробничих базах. Теоретичні завдання не замінюють передбачених програмою практичних результатів. Роботи поновлюються після технічної перевірки та дозволу відповідальної особи.

До масового заходу визначаються відповідальний за його припинення, оповіщення без електроживлення, маршрути до укриття й облік учасників. Перевіряються санітарні умови та резерви на час заходу й можливого перебування в укритті. За відсутності безпечних умов захід переноситься, змінюється його формат або він припиняється; поновлення можливе після повторної перевірки. Застосовуються територіальні обмеження та порядок погодження заходів.

3.4. Життєзабезпечення та організація харчування

Для кожної будівлі визначаються доступна резервна потужність, критичні споживачі, стан водовідведення, запас ресурсів і тривалість автономної роботи за перевіркою під навантаженням. Пріоритет живлення надається протипожежному захисту, оповіщенню, аварійному освітленню, укриттю, зв'язку, необхідному медичному обладнанню, насосам та автоматичі тепло- й водопостачання.

За недостатньої резервної потужності живлення спрямовується на життєзабезпечення; енергоємні роботи переносяться. Для електричного опалення та залежних від електроенергії котелень відключення оцінюється також як ризик втрати тепла. Наявність сонячних панелей враховується як резерв лише після перевірки роботи без зовнішньої мережі.

Рекомендуємо забезпечити запас питної і технічної води, продуктів тривалого зберігання та засобів гігієни щонайменше на 48 годин для осіб, які можуть вимушено залишатися в закладі. Обсяги визначаються за кількістю людей та потребами харчування і санітарних вузлів. Завчасно погоджуються поповнення запасів, постачання пального та альтернативи у разі зриву доставки.

Питна й технічна вода зберігаються окремо у придатних промаркованих ємностях. Запас питної води не замінює потреб гігієни та водовідведення. За неможливості забезпечити санітарні умови перебування у відповідних приміщеннях припиняється.

Харчування організовується лише за безпечних умов приготування, зберігання й видачі їжі та гігієни. За потреби використовуються готові продукти або послуги іншого постачальника у передбачений законодавством спосіб. Продукти із сумнівною безпечністю не видаються.

Резервне обладнання підключають та обслуговують допущені фахівці. Не допускаються подавання напруги через побутову розетку, перевантаження мереж і саморобні з'єднання. Переносні паливні генератори експлуатуються за інструкцією поза приміщеннями з людьми, без потрапляння вихлопів до будівель; їх не розміщують в укриттях, кімнатах, підвалах, коридорах або на балконах і заправляють після зупинки та охолодження. Газові плити, пальники, мангали й відкритий вогонь для обігріву не використовуються.

3.5. Забезпечення життєдіяльності гуртожитків

Гуртожитки потребують окремого режиму роботи, цілодобового чергування та обліку мешканців. Передбачаються опалювані місця тимчасового перебування, питна вода, харчування, санітарні умови, безпечне заряджання пристроїв, ковдри й аптечки. За обмежених ресурсів установлюються графіки користування кухнями, заряджання пристроїв та видачі води. Місткість приміщень і укриттів не перевищується.

Під час припинення теплопостачання рекомендуємо контролювати температуру в визначених приміщеннях щогодини, за швидкого охолодження – частіше. Першочергова допомога надається неповнолітнім, дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, особам з інвалідністю, внутрішньо переміщеним особам, мешканцям без іншого безпечного житла та особам з електрозалежними пристроями чи спеціальними умовами зберігання ліків.

Перехід на дистанційне навчання не є підставою залишити мешканців без житла. Із засновником, приймаючою стороною та відповідними місцевими органами завчасно погоджуються основне й резервне місця розміщення, зокрема за межами постраждалої території, їх життєзабезпечення, укриття, транспорт і супровід. Пункт обігріву не вважається автоматично місцем тривалого проживання.

Переміщення розпочинається до втрати безпечних умов із запасом часу на підготовку та перевезення. Перед виїздом підтверджуються готовність місць, транспорт і маршрут; за недоступності місць залучаються засновник та місцеві органи. Для неповнолітніх забезпечуються погодження із законними представниками й супровід; для маломобільних осіб – необхідна допомога без використання ліфтів.

Обліковуються вибуття та прибуття кожного мешканця, підтверджується прийняття у місці розміщення, забезпечується перевезення документів, ліків, засобів мобільності й необхідних речей. Тимчасове переміщення не оформлюється як автоматичне позбавлення права користування гуртожитком.

3.6. Комунікація, координація та відновлення роботи

Заклад визначає основний і резервний канали зв'язку, контактних педагогів для груп та порядок інформування осіб, з якими втрачено зв'язок. Повідомлення містять режим роботи, місце перебування, конкретні подальші

дії, відповідального і час наступного оновлення. Учасникам освітнього процесу за потреби забезпечується психологічна підтримка.

За нестачі ресурсів засновнику подається запит із зазначенням обсягів, строку допомоги, залишку автономності та кількості осіб, які потребують переміщення. До отримання допомоги режим визначається за фактичними можливостями. Засновникам рекомендуємо координувати постачання, технічне обслуговування, транспорт і розміщення в межах повноважень та доступного законного фінансування. Коледжі – структурні підрозділи ЗВО – погоджують відповідні дії з керівництвом ЗВО згідно з розподілом повноважень.

За сигналу «Повітряна тривога» працівники діють за планом реагування: забезпечують автономне оповіщення, організований перехід до укриття, облік людей і допомогу тим, хто її потребує. Переміщення за межі закладу не повинно спрямовувати людей на небезпечні маршрути.

Після відновлення послуг фахівці перевіряють мережі, опалення, вентиляцію, протипожежні системи, освітлення, харчоблок та матеріали з порушеними умовами зберігання. Навантаження відновлюється поетапно. У постачальника уточнюються умови використання води та необхідного обслуговування системи; за підозри на забруднення використовується перевірене резервне джерело до підтвердження безпечності.

Очне навчання і повернення мешканців відновлюються після перевірки безпечності будівлі, належних температурних і санітарних умов та готовності укриття. Рішення повідомляється учасникам освітнього процесу. За результатами відключення уточнюються плани й потреби в ресурсах.

IV. Вища освіта

З метою організації безпеки учасників освітнього процесу, збереження майна та стійкого функціонування закладів вищої освіти (ЗВО) в умовах викликів осінньо-зимового періоду 2026/2027 років пропонується адаптивна система реагування, що поєднує нормативно-технічні вимоги та рівневий підхід залежно від тривалості відключень.

При прийнятті рішень щодо зміни режиму роботи закладу, коригування графіків, переведення освітнього процесу в дистанційний або асинхронний режим чи «консервації» будівель керівники закладів вищої освіти діють самостійно в межах організаційної та управлінської автономії, виходячи з оцінки конкретної безпекової й енергетичної ситуації та узгоджуючи свої дії з місцевими військовими адміністраціями.

4.1. Безумовні підстави для припинення очної роботи

Освітній процес за очною формою здобуття освіти у конкретному корпусі або закладі вищої освіти в цілому негайно припиняється (або не розпочинається) незалежно від тривалості відключення, якщо:

а) фонд захисних споруд (укриття) є непридатним до використання або недоступним;

- б) відсутнє резервне/аварійне освітлення на шляхах евакуації;
- в) критично порушено санітарно-гігієнічні норми (відсутня питна вода, не працюють санвузли, температура повітря нижча санітарних норм);
- г) відсутній зв'язок із оперативними та екстреними службами (101, 102, 103);
- д) виникла загроза аварії (задимлення, коротке замикання, витік газу, небезпечна робота генеруючого обладнання).

4.2. Адаптивна матриця режимів функціонування ЗВО

1. Зелений режим (до 2 годин відключення)

А. Освітній процес: Навчальні заняття продовжуються без залучення енергоємного обладнання.

Б. Технічні заходи: Безпечне переведення лабораторних процесів у режим очікування; автоматичне переключення на ДБЖ (UPS) серверів, систем контролю доступу, пожежної сигналізації та критичних наукових установок.

В. Дії адміністрації закладу: Огляд корпусів та гуртожитків черговими службами.

2. Жовтий режим (від 2 до 6 годин відключення)

А. Освітній процес: Призупинення роботи неавтономних корпусів; переведення занять в асинхронний режим або їх перенесення до автономної зони кампусу; скасування масових заходів.

Б. Технічні заходи: Запуск резервного живлення для водяних насосів, теплових пунктів, ліній зв'язку та укриттів.

В. Дії адміністрації закладу: Інформування викладачів та студентів про режим роботи корпусів.

3. Помаранчевий режим (від 6 до 24 годин відключення)

А. Освітній процес: Перехід на змішане/асинхронне навчання за заздалегідь завантаженими навчальними матеріалами. Перенесення контрольних заходів у разі відсутності у здобувачів рівного доступу до мережі.

Б. Технічні заходи: Функціонування виключно об'єктів критичної інфраструктури (серверні, укриття, медпункти, точки зарядки, автономні корпуси та гуртожитки).

В. Дії адміністрації закладу: Адресний моніторинг мешканців гуртожитків, які потребують медичної допомоги чи особливої уваги.

4. Червоний (кризовий) режим (від 24 до 72 годин відключення)

А. Освітній процес: Навчання здійснюється переважно в асинхронному форматі. Визначені автономні корпуси використовуються як коворкінги для самостійної роботи та доступу студентів до інтернету (Starlink або іншими доступними системами).

Б. Управління: Перехід під управління «Кризового штабу» ЗВО. Жорстка пріоритезація енергоресурсів: *Безпека-Тепло-Вода-Зв'язок-Освітній процес*.

В. Дії адміністрації закладу: Організація підвезення питної води, пального та за потреби харчування. Інформування іноземних студентів англійською мовою.

5. Критичний режим (понад 72 години відключення)

А. Управління: Введення в дію Плану критичної діяльності ЗВО. Оцінка придатності будівель для подальшої експлуатації.

Б. Освітній процес: Коригування графіків освітнього процесу, сесій, практик та захистів кваліфікаційних робіт. Допускається спільне використання автономної інфраструктури інших ЗВО, установ та організацій на основі договорів про співпрацю.

В. Інфраструктура: Тимчасове переселення мешканців з непридатних гуртожитків, консервація інженерних мереж невикористовуваних корпусів (зливу води з систем опалення та водопостачання) для запобігання аваріям.

4.3. Забезпечення життєдіяльності гуртожитків

Гуртожиток є об'єктом безперервного проживання, тому його функціонування орієнтується на збереження тепла, питної води та безпеки мешканців за наступним алгоритмом:

а) **пожежна та електрична безпека:** Категорично забороняється використання відкритого вогню та «кустарних» обігрівачів. При роботі від генераторів електроплити та інші потужні прилади відключаються від мережі;

б) **зонування та пункти підтримки:** При відключеннях понад 2 години в гуртожитках відкриваються контрольовані зони для зарядки портативних електронних пристроїв, забезпечення питною водою та, за наявності можливостей, точки обігріву і приготування їжі;

в) **соціальний захист:** Забезпечується першочерговий облік та підтримка осіб з інвалідністю, сиріт, здобувачів з ТОТ та ВПО, а також осіб, чий стан здоров'я залежить від електрозалежного медичного обладнання;

г) **порядок дій у разі загрози замерзання:** Якщо підтримувати санітарні норми та теплопостачання понад 24–72 години неможливо, здійснюється організоване переміщення мешканців до автономних гуртожитків закладу, резервних корпусів або об'єктів партнерських організацій.

4.4. Технічна автономність, зв'язок та цивільний захист

А. Енергетична та комунальна інфраструктура

Для забезпечення функціонування критичної зони ЗВО доцільно поступово переходити до комбінованих систем автономності (дизельні/газові генератори, когенераційні установки, твердопаливні котельні, сонячні станції з промисловими накопичувачами) відповідно до фінансових можливостей закладу. Необхідно завчасно сформулювати недоторканий запас пального, а також питної та технічної води.

Б. Цифрова стійкість та асинхронне навчання

Керівництву ЗВО рекомендується створити умови для заздалегідь цифровізованого освітнього контенту (автономні лабораторні практикуми,

лекції, системи самоконтролю), які доступні здобувачам без постійного підключення до мережі Інтернет. Резервні копії критичних даних та інформаційних систем ЗВО доцільно зберігати із залученням хмарних сервісів.

В. Цивільний захист та оповіщення

Організація безпекового режиму здійснюється відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 04 вересня 2026 р. № 1092 «Деякі питання оптимізації захисту населення та реагування на загрози засобів повітряного нападу» (зокрема враховуючи диференціацію сигналів за рівнями загрози). Для сповіщення про сигнал «Повітряна тривога» за відсутності світла використовувати автономні засоби (акумуляторні гучномовці, мегафони, ручні сирени). Укриття мають бути комплектовані джерелами світла, вентиляцією, автономним опаленням (за наявності технічної можливості) та аптечками першої домедичної допомоги (із засобами зупинки кровотеч).
